
Yaşam
Becerileri
Programı
Değerlendirme
Raporu Özeti

2013-2014

Mine Göl-Güven

Yaşam Becerileri Programı Değerlendirme Raporu

2013-2014

ÖZET

Yaşam Becerileri Programı Değerlendirme Çalışması'nın amacı, bilimsel ve sistematik araştırma prensiplerini kullanarak toplanan verilerin değerlendirilerek programın işlevselliği ve etkisi üzerine görüş oluşturmaktır. Aşağıda verilen amaçlar doğrultusunda çalışma planlanmış ve şekillendirilmiştir.

- Lions Quest Programın olumlu sınıf ortamı oluşturmadaki etkisinin incelenmesi,
- Program öncesi ve sonrasında öğrenci davranışlarında gözlemlenen değişikliklerin incelenmesi,
- Programın öğrencilerin olumlu okul algısına katkıda bulunup bulunmadığının incelenmesi,
- Öğrencilerin birbirleri ile olan ilişkilerinde, özellikle çatışma çözümündeki gelişmeye bakılması,
- Programın uygulanış şekilleriyle ilgili bilgi toplanması,
- Öğretmenlerin programla ilgili görüşlerinin incelenmesi.

Araştırma deseni olarak kontrol gruplu deneysel model seçilmiştir. İki özel okul ve 2 devlet okulu olmak üzere 4 okul çalışmaya katılmıştır. Çalışmaya katılan dört okulda, 2013 yılı Eylül ve Ekim aylarında ön veriler, 2014 yılı Mayıs ayında ise son veriler toplanmıştır.

Değerlendirme çalışmasında gözlem, görüşme ve anket teknikleri kullanılarak veri toplanmıştır.

Deney ve Kontrol grubuna aynı ölçekler uygulanmıştır¹. Ocak ve Haziran aylarında Deney grubu okullarının öğretmenleriyle odak grup toplantıları yapılmıştır. Çalışmaya katılan okulların 1, 2, 3, ve 4. Sınıflarından rastlantısal olarak 1 şube seçilmiştir. Veriler, 18 sınıf ve öğretmenleri, 417 öğrenci ve bu öğrenciler arasından rastlantısal olarak seçilen 80 öğrenciyle yapılan çalışmalar sonucunda toplanmıştır.

Sınıf Ortamı ve Atmosferi Ölçeği'nde, sınıfın fiziksel açıdan düzenlenmesi, sınıfın yönetsel organizasyonu, sınıf yönetimi teknikleri, sınıftaki sosyal atmosferi değişkenlerinin tümünde, Deney ve Kontrol grubu arasında farklar bulunmuştur. Bu değişkenlerin Deney grubu ortalamaları Kontrol grubu ortalamalarından daha yüksektir. Fiziksel ortamın haricindeki tüm farklar ise istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 1).

Tablo 1. Sınıf Ortamı ve Atmosferi Gözlemi Ortalama ve Bağımsız t testi Analizleri
Ön ve Son Değerlendirme Verileri Deney ve Kontrol Grubu Okulları Karşılaştırmaları (Gruplar arası)

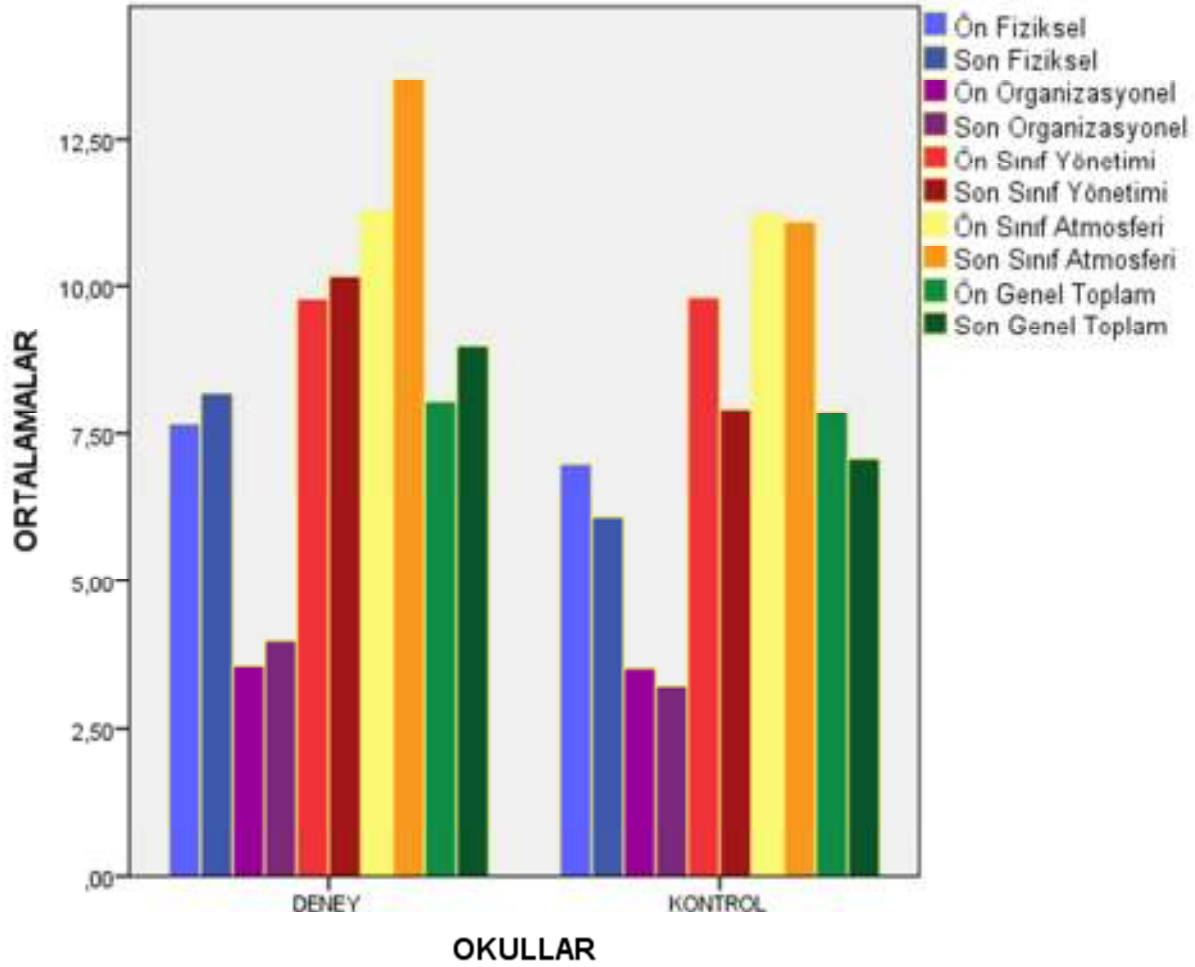
Alt İskalalar		Ön Değerlendirme			Son Değerlendirme		
		Ort.	t test (df 14)	p değeri	Ort.	t test (df 14)	p değeri
Fiziksel Ortam	Deney	7,6	,508	.62	8,2	1,679	.12
	Kontrol	7,0			6,0		
Sınıf Organizasyonu	Deney	3,5	,070	.94	4,0	1,796	.09
	Kontrol	3,5			3,2		
Sınıf Yönetimi	Deney	9,7	-,018	.98	10,1	2,000	.06
	Kontrol	9,8			7,9		
Sınıf Atmosferi	Deney	11,2	,044	.96	13,5	1,803	.09
	Kontrol	11,2			11,1		
Yaşam Becerileri	Deney	-	-	-	-	-	-
	Kontrol	-			-		
Genel	Deney	8,07	1,178	.86	8,9	1,949	.07
	Kontrol	7,88			7,0		

¹ Sınıf Ortamı ve Atmosferi Gözlem Ölçeği, Öğrenci Davranışları Gözlem Ölçeği, Okul Algısı Ölçeği ve Çatışma Dönüştürücü Beceriler Ölçeği okulları ziyaret eden uzman gözlemciler tarafından, Öğrenci Davranışları Öğretmen Ölçeği ise öğretmenler tarafından doldurulmuştur.

Sınıf Ortamı ve Atmosferi Ölçeği yoluyla ölçümlenen değişkenlerde, grupların kendi içinde de ön ve son değerlendirme ortalamalarında farklar ortaya çıkmıştır. Deney grubu ön değerlendirme ortalamaları, dönem sonu ortalamalarına göre yüksek çıkmıştır. Kontrol grubunda ise son değerlendirme ortalamaları ön değerlendirme ortalamalarına göre düşük çıkmıştır. Bu durum, programı uygulayan okulların daha iyiye giderken, programı uygulamayan okulların sınıf ortamlarının daha kötüye gittiğini göstermektedir.

Grafik 1’de Deney ve Kontrol gruplarının, hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle kıyaslandığında ön ve son değerlendirme ortalamalarının karşılaştırılması yapılmıştır. Tüm bu verilerden yola çıkarak Yaşam Becerileri Programı’nı uygulayan okullarda bu programı uygulamayan okullara kıyasla olumlu sınıf ortamı ve atmosferi oluşturmada etkili olduğu söylenebilir.

Grafik 1. Sınıf Ortamı ve Atmosferi Ölçeği Deney ve Kontrol Grupları Ön ve Son Değerlendirme Ortalamaları

Deney grubundaki öğrencilerin program uygulandıktan sonraki olumlu davranışlarında beklenildiği üzere artma, olumsuz davranışlarında ise azalma görülmüştür. Olumlu davranışlardaki artışın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı *t* testi ile değerlendirilmiştir. Liderlik ($t(23) = 4.192, p = .001$); karar verme ($t(23) = 2.847, p = .009$); grup dinamiğine uyma ($t(23) = 2.449, p = .02$) davranışlarında ve genel olumlu davranışlarda ($t(23) = 3.081, p = .005$) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Deney grubunda olumsuz davranışlara bakıldığında ise hemen hemen tüm olumsuz davranışlarda ortalama ve toplam puanlarda bir

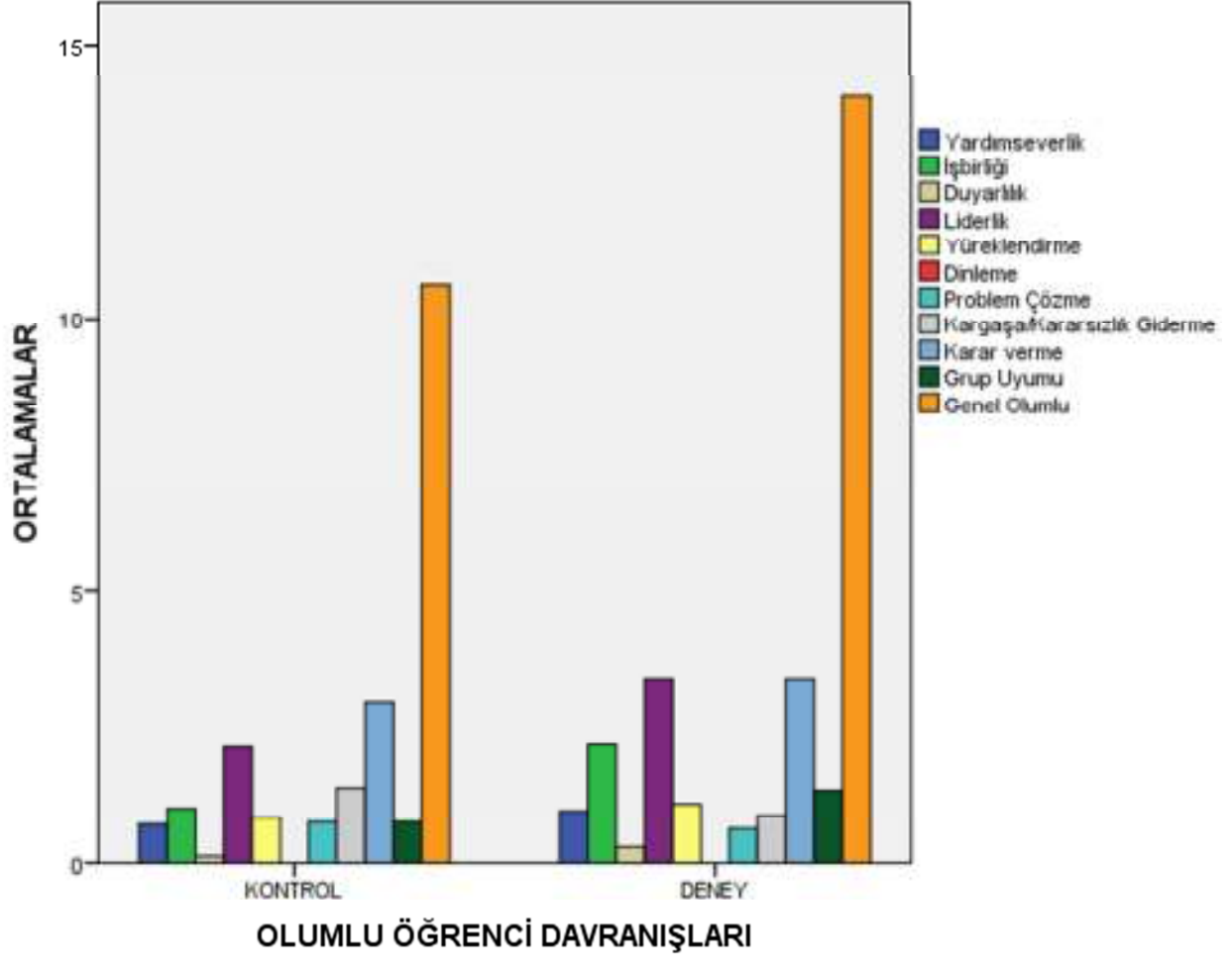
düşüş görülmüştür (sözlü destek ve yüreklendirme ve kargaşa çözümü ve kararsızlıkların giderilmesi dışında). Fakat yapılan *t* testlerinde bu düşüş istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmamıştır.

Kontrol grubu içinde olumlu ve olumsuz davranışlara bakıldığında, olumlu davranışlar arasında ön ve son değerlendirme ortalama ve toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat olumsuz davranışlara bakıldığında patronluk taslama ve zorbalık ($t(23) = 2.211, p=.03$); kabalık ve soğuk konuşma ($t(23) = 1.893, p=.07$); aşağılama ve isim takma ($t(23) = 1.852, p=.07$); sorumluluktan, işten ve karar vermeden kaçınma ($t(23) = 1.743, p=.09$) ve genel olumsuz davranışlarda ($t(23) = 1.940, p=.06$) örneklemin küçük olduğunu düşündüğümüzde istatistiksel olarak anlamlı sayılabilecek artışlar gözlemlenmektedir (ortalama puanlar arasındaki ön ve son değerlendirme arasındaki farkların *p* değerlerinin .05'ten küçük olması gerekmektedir).

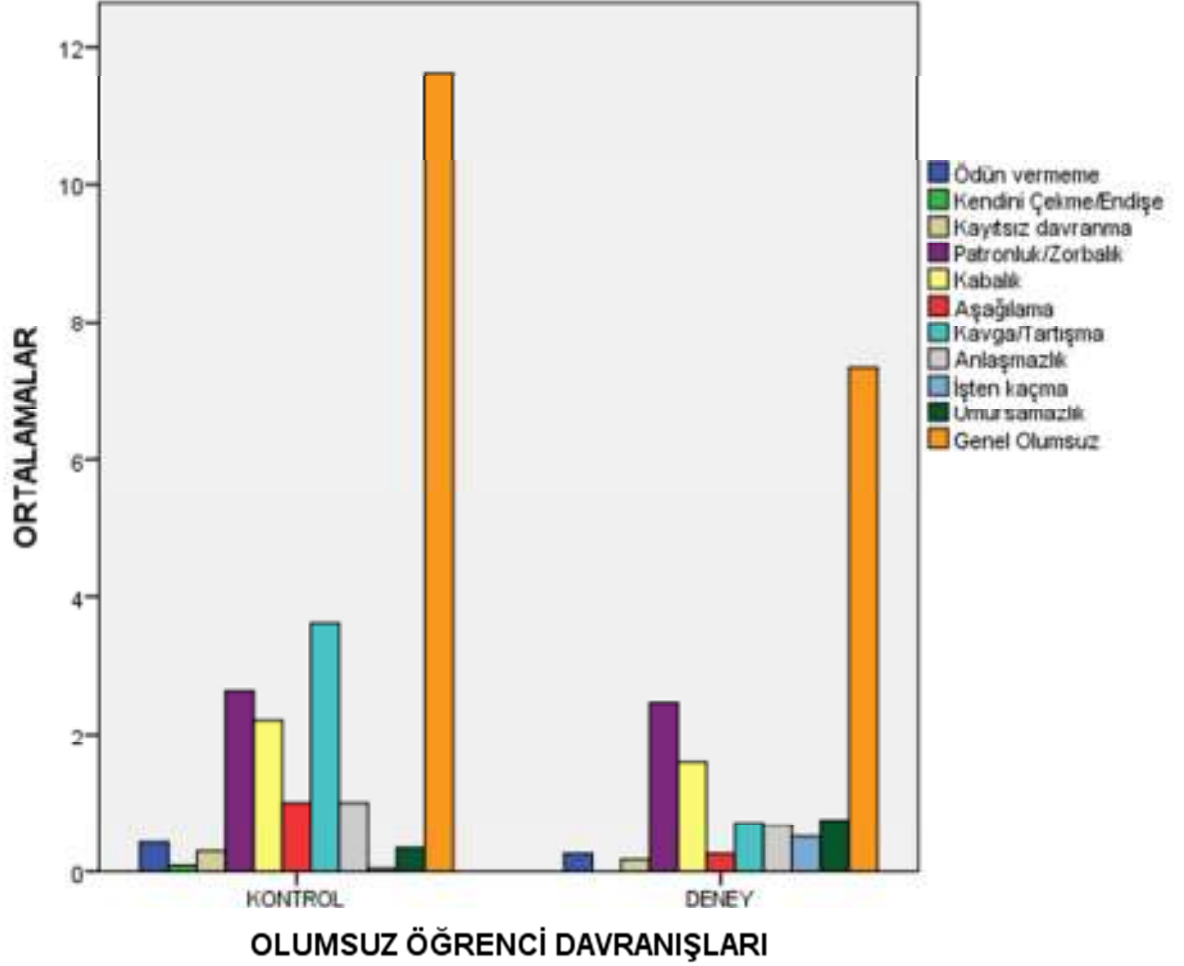
Son değerlendirme Deney ve Kontrol grubu ortalamaları olumlu ve olumsuz öğrenci davranışları için hesaplanmıştır, karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır. Deney grubu Kontrol grubuna göre, Genel olumlu davranışlardaki ortalama puan farkları ($t(46) = 1.925, p=.06$) ve Genel olumsuz davranışlarda ortalama puan farkları ($t(46) = -1.759, p=.08$) mevcuttur. Bu ortalama farklar istatistiksel olarak anlamlı değerlere yakındır. İşbirliği ve akranlarla anlaşma ($t(46) = 2.837, p=.007$) ve liderlik ($t(46) = 1.820, p=.07$) olumlu davranışları Deney grubunda Kontrol grubu puanlarına göre artış göstermiştir. Aşağılama, isim takma ($t(46) = 2.099, p=.04$) ve Kavga etme, tartışma ($t(46) = 1.836, p=.07$) davranışlarında ise Kontrol gruba kıyasla Deney grubu puanlarında azalma gözlemlenmiştir. Bu değerler istatistiksel olarak anlamlıdır (veya anlamlıya yakındır).

Grafik 2 ve Grafik 3’de Deneysel ve Kontrol gruplarının ön ve son değerlendirme ortalama değerleri olumlu ve olumsuz öğrenci davranışları için ayrı ayrı görülebilir.

Grafik 2. Olumlu Öğrenci Davranışlarının Ortalamaları: Son Değerlendirme Deneysel ve Kontrol Grupları

Grafik 3. Olumsuz Öğrenci Davranışlarının Ortalamaları: Son Değerlendirme Deney ve Kontrol Grupları

Özetlenecek olursa, Deney grubunun öğrenci davranışları Kontrol grubunun öğrenci davranışlarıyla karşılaştırıldığında, Deney grubunun lehine bir sonuç ortaya çıkmıştır. Deney grubu öğrencilerinin olumlu davranışları artarken, olumsuz davranışları azalmıştır. Bu önemli bir bulgudur ve Yaşam Becerileri Programı'nın uygulanıyor olmasının öğrenci davranışları üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir. Fakat bundan daha önemlisi Yaşam Becerileri Programı'nın yokluğunda Kontrol grubunun olumsuz öğrenci davranışlarında artışın görülmesidir. Burada aynı eğilimin sınıf değerlendirmelerinde de olduğunu belirtmek önemlidir. Kontrol grup okulları son değerlendirme puanları ön değerlendirme puanlarıyla

karşılaştırıldığında daha düşüktür. Bu durum da böyle bir programın olmayışının olumsuz etkisine işaret edebilir.

Yaşam Becerileri Programı'nın öğrencilerin okul algıları üzerinde sadece bir maddede farklılık yarattığı görülmüştür. Deney grubundaki öğrenciler, kontrol grubundaki öğrencilere göre öğretmenlerinin daha az ceza verdiklerini ifade etmiştir.

Çatışma Dönüştürme Becerileri'nde ise Deney grubu öğrencilerinin ön ve son değerlendirme puanlarında 6 durumdan üçünde daha uzlaşmacı bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Deney ve Kontrol grubunun son değerlendirme puanları karşılaştırıldığında yine 3 durumda Deney grubundaki öğrenciler Kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla daha uzlaşmacı seçenekleri tercih etmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Son Değerlendirme Deney ve Kontrol Grubu Arasındaki Yüzelik Farklar

		Uzlaşmacı		Saldırgan		Yetişkin Odaklı		Çekimser	
		Kont. Fark	Deney Fark	Kont. Fark	Deney Fark	Kont. Fark	Deney Fark	Kont. Fark	Deney Fark
Durum 1	İlk tercih	-7.5	5	-2.5	-7.5	10	2.5	-	-
	İkinci tercih	0	7.5	7.5	-2.5	-5	7.5	-2.5	-10
Durum 2	İlk tercih	-12.5	-5	-5	0	17.5	-5	-	-
	İkinci tercih	5	-2.5	0	-7.5	0	17.5	-5	-7.5
Durum 3	İlk tercih	-2.5	2.5	-2.5	-7.5	7.5	2.5	-2.5	-10
	İkinci tercih	0	-10	-2.5	-12.5	-	-	5	5
Durum 4	İlk tercih	-2.5	20	-5	-10	15	5	-5	15
	İkinci tercih	15	17.5	-2.5	-2.5	5	-2.5	7.5	-12.5
Durum 5	İlk tercih	2.5	25	-5	-7.5	-2.5	-10	0	-7.5
	İkinci tercih	-2.5	7.5	-	-	-5	10	-10	-12.5
Durum 6	İlk tercih	12.5	27.5	0	-2.5	-5	-10	-7.5	-12.5
	İkinci tercih	25	20	-2.5	2.5	-	-	-22.5	-22.5

Öğretmenlerle yapılan odak grup görüşmelerinde çıkan sonuç ise şöyle özetlenebilir. Öğretmenler her ne kadar programla ve öğretmen eğitimleri ile ilgili olumlu görüş belirtseler de uygulamalar sırasında destek almaya ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Devlet okulundaki öğretmenler, sınıf mevcudunun fazla, sınıfın küçük ve okul bahçelerinin bu tür uygulamalar için yetersiz olması gibi yapısal yetersizliklere değinerek, programın uygulanmasındaki zorluklardan bahsetmiştir. Ek olarak, Yaşam Becerileri Programı'nın, kendi öğretmenlik uygulamalarıyla çok örtüştüğünü, programdaki bir çok uygulamayı daha önce de zaten yaptıklarını ifade etmişlerdir. Fakat yapılan gözlemlerde bahsettikleri öğretmenlik uygulamaları ile Yaşam Becerileri Programı uygulamaları arasında prensipte ve uygulamada bir çok farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklardan birkaçı, sınıf kurallarını koymada karar verme süreçleri, olumlu karar verme becerileri geliştirme ve sınıflarda farklı gruplar oluşturmaktır. Ayıcık kullanımında ise, Ayıcık'ın sınıfın bir üyesi olarak karşılaştığı problemleri çocuklarla paylaşıp, çözüm önerileri bulan bir kimlik olmasından çok olumlu davranışlar gösteren çocuklara verilen bir ödül olduğu gözlemlenmiştir. Bu kullanımın da programın önerisine aykırı olduğu açıktır.

Bu değerlendirme çalışması sonucunda, Yaşam Becerileri Programı'nın sınıfın genel ortamı ve atmosferini ve öğrenci davranışlarını olumlu yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Programın geliştirilmesi için yapılması gerekenler ise programın okulların eğitim programlarına sınıf kademelerine göre entegre edilmesi ve iki günlük eğitimleri takiben öğretmenlere uygulamalarda destek olabilecek bir süpervizörlük sisteminin oluşturulmasıdır.